

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1998-1999

7 december 1998

ONTWERP VAN DECREET

**tot bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 29 september 1998
betreffende de beroepsprofielen van de leraren**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid
uitgebracht door de heer André Van Nieuwkerke**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Gilbert Vanleenhove.

Vaste leden :

de heer Jos De Meyer, mevrouw Mia De Schamphelaere,
de heren Erik Matthijs, Freddy Sarens, Gilbert Vanleenhove ;

de heer Roland Deswaene, mevrouw Marleen Vanderpoorten,
mevrouw Sonja Van Lindt ;

de heer René Swinnen, mevrouw Gracienne Van Nieuwenborgh,
de heer André Van Nieuwerkerke ;

de heren Pieter Huybrechts, Joris Van Hauthem ;

de heer Kris Van Dijck ;

de heer Ludo Sannen.

Plaatsvervangers :

mevrouw Sonja Becq, de heer Paul Deprez, mevrouw Kathleen Helsen,
mevrouw Maria Tyberghien-Vandenbussche,
mevrouw Mieke Van Hecke ;

de heren Ward Beysen, Karel De Gucht, André Denys ;

de heren Patrick Hostekint, Michiel Vandenbussche,
Robert Voorhamme ;

de heren Emiel Verrijken, Frans Wymeersch ;

de heer Chris Vandenbroeke ;

mevrouw Cecile Verwimp-Sillis.

Zie :

1182 (1998-1999)

– Nr. 1 : Ontwerp van decreet

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Onderwijs besprak het ontwerp van decreet tot bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 29 september 1998 betreffende de beroepsprofielen van de leraren op 25 november 1998.

Conform artikel 56 van het Reglement besliste de Commissie unaniem met 11 stemmen dat er geen reflectietermijn of -nota's zullen zijn.

I. Inleidende uiteenzetting door de heer Eddy Baldewijns, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken

De minister verklaart dat het Vlaams Parlement op 27 maart 1996 het decreet betreffende de lerarenopleiding en de nascholing goedkeurde. Bij de totstandkoming van de decreten betreffende het universitair en het hogeschoolonderwijs werd de hervorming van de lerarenopleiding in het vooruitzicht gesteld, maar nog niet aangevat. Heel bewust werd de discussie over de lerarenopleiding gevoerd in het kader van een apart decreet, zodat onderwijsveld en overheid al hun aandacht aan deze ene belangrijke materie konden wijden. Deze materie is niet alleen van belang voor het hoger onderwijs, maar ook – en zelfs vooral – voor alle andere onderwijsniveaus, omdat hier de mensen gevormd worden die in de praktijk het onderwijs voor de volgende generaties moeten waarmaken.

Dat decreet hertekende de lerarenopleiding niet alleen naar structuur en organisatie. Als tegenpool voor de autonomie die de hogescholen genieten op het vlak van de uitbouw van hun opleidingsprogramma's, werden als waarborg voor de inhoudelijke component van de vernieuwde lerarenopleiding de basiscompetenties en de beroepsprofielen ingevoerd.

De minister licht toe dat het beroepsprofiel de omschrijving is van de kennis, vaardigheden en attitudes van de leraar bij zijn beroepsuitoefening. Het is de ideaaltypische beschrijving van de beroepsactiviteiten van de ervaren beroepsbeoefenaar.

Uit dat beroepsprofiel worden de basiscompetenties afgeleid. Dit zijn de kennis, vaardigheden en attitudes die de beginnende leraar bij aanvang van zijn carrière minimaal moet beheersen. De basis-

competenties stellen de leraar in staat door te groeien naar het beroepsprofiel.

Het beroep van leraar is veelomvattend en complex. Hij moet een goed lesgever zijn, is mede verantwoordelijk voor de opvoeding van de kinderen, moet kunnen communiceren met ouders, samenwerken met collega's, zich bewust zijn van de maatschappelijke draagwijdte van zijn beroep, enz. Bovendien wordt de leraar geconfronteerd met enerzijds veranderende pedagogische opdrachten, zoals bijvoorbeeld de implementatie van de eenheidsstructuur of de eindtermen en anderzijds veranderende maatschappelijke opdrachten, zoals bijvoorbeeld de vraag vanuit de samenleving naar het opvoeden tot burgerzin of naar het weerbaar maken van kinderen en jongeren. De samenleving en dus ook het onderwijs worden gekenmerkt door technologische veranderingen en een aanzienlijke kennisaangroei. Ook zijn er de ontwikkelingen binnen de onderwijskunde, de didactiek en de psychologie. Men kan besluiten dat leraren een veeleisende en veelzijdige job hebben.

Deze complexiteit illustreert het belangrijk onderscheid tussen beroepsprofielen en basiscompetenties. In de basiscompetenties wordt de startbekwaamheid van de leraar geformuleerd. Het formuleren van deze startcompetenties is essentieel, aangezien het hoge professionaliteitsniveau bij de aanvang van de beroepsloopbaan niet kan verwacht worden. Dit vereist een begeleid groeiprocess, dat een combinatie is van initiële opleiding, aanvangsbegeleiding, voortgezette opleiding, begeleiding en nascholing.

De minister stelt dat men ook in het beroepsprofiel een juist evenwicht moet vinden tussen realiteitszin en continuïteit aan de ene kant en de moed en de bereidheid om nieuwe wegen in te slaan aan de andere kant. Continuïteit omdat het maken van profielen dikwijls een bevestiging en waardering is van wat leraren doen ; nieuwe wegen omdat het beroepsprofiel moet inspelen op de veranderende opdrachten die het lerarenambt worden toegekend. In beroepsprofielen en basiscompetenties is naar dit evenwicht gezocht.

Bij de profielontwikkeling stond, tegen de achtergrond van de complexiteit van het beroep, een verruimde professionaliteitsopvatting centraal, waarbij een leraar kritisch is, reflecteert over zijn beroep en in staat is gefundeerde en verantwoorde beslissingen te nemen. Deze professionaliteit is naast verruimend ook blijvend, omdat ze gericht is op het maximaal ontwikkelen van de zelfsturingscapaciteiten van de leraar.

In dit professioneel ontwikkelingsproces van de leraar wordt vooral de nadruk gelegd op zelfverantwoording, een visie op onderwijs, verantwoordelijkheid dragen voor conceptie en uitvoering van onderwijs, vakoverschrijdend werken, autonomie, complementair aan collegialiteit en samenwerking, permanent leren.

De profielen richten zich onder meer op verantwoordelijkheid en zelfontplooiing van de leraar en diens actieve bijdrage aan het onderwijs. Dit zou men kunnen samenvatten onder de noemer emancipatorische visie. De bijdrage van de leraar en de school is evenwel gesitueerd binnen een door de overheid bepaald kader waarbij men bijvoorbeeld rekening moet houden met eindtermen en ontwikkelingsdoelen. Dit gegeven illustreert de maatschappelijke opdracht van de overheid en van de leraar.

De minister verduidelijkt dat de voorliggende beroepsprofielen bestaan uit een gemeenschappelijk beroepsprofiel en een beroepsprofiel voor :

- de leraar kleuteronderwijs ;
- de leraar lager onderwijs ;
- de leraar secundair onderwijs groep 1 (de vroegere geaggregeerden voor het lager secundair onderwijs) ;
- de leraar secundair onderwijs groep 2 (de vroegere geaggregeerden voor het hoger secundair onderwijs).

Elk van deze profielen bestaat uit een veertigtal vaardigheden waarbij ook de benodigde kennis is geformuleerd. Verder zijn er tien beroepshoudingen beschreven.

Hoewel de voorliggende beroepsprofielen geconcipeerd zijn vanuit eenzelfde visie op het onderwijs als de functiebeschrijvingen voor het basis- en secundair onderwijs, verschillen zij naar de vorm. Dit heeft zowel te maken met hun verschillende ontstaansgeschiedenis als van hun concrete doel. Waar de functiebeschrijvingen heel concreet gericht zijn op de taken in de dagelijkse onderwijspraktijk van een individuele leraar, vertrekken de beroepsprofielen vanuit een meer algemene wetenschappelijke benadering van het leraarsberoep. De beroepsprofielen zijn het resultaat van de uitgebreide procedure beschreven in het decreet.

De Dienst voor Onderwijsontwikkeling, DVO, stelde op basis van wetenschappelijke kennis en in samenspraak met het brede onderwijsveld een eerste ontwerp van beroepsprofielen op. Nadat deze voorstellen op vraag van de Vlaamse Onderwijsraad, VLOR, gereduceerd waren en op een meer algemeen niveau geformuleerd, bracht de Onderwijsraad haar advies over die beroepsprofielen uit op 7 juli 1997. Op basis van het advies werden de voorstellen opnieuw bijgewerkt. Een derde herwerking was het gevolg van het “Aanvullend advies over de beroepsprofielen voor de leraren” van de Vlaamse Onderwijsraad van 28 november 1997. In dit aanvullend advies werden bijkomende vaardigheden gevraagd om als leraar ook in het buitengewoon onderwijs te kunnen starten. Gelijktijdig met deze procedure betreffende de beroepsprofielen werd ook het besluit betreffende de basiscompetenties opgemaakt en goedgekeurd.

De Vlaamse regering keurde het besluit betreffende de beroepsprofielen definitief goed op 29 september 1998, samen met het besluit betreffende de basiscompetenties.

Via deze uitgebreide adviesprocedure hebben zowel VLOR als DVO uitvoerig de tijd genomen om de voorstellen op te maken en bij te schaven. Het was volgens de minister beter geweest dat hij deze beroepsprofielen veel vroeger hadden kunnen voorleggen, maar het onderwerp was inhoudelijk te belangrijk om de adviesorganen al te veel tot snelheid aan te sporen of te negeren. Men kan na deze procedure gerust stellen dat het ontwerp gestoeld is op wetenschappelijke gronden, gegroeid uit de basis en getoetst aan het volledige onderwijsveld.

Opdat deze timing niet ten nadele zou komen van de inhoud van de opleiding die wordt aangeboden aan de eerste generatie studenten, werden de lerarenopleiders tijdens dit hele proces volledig op de hoogte gehouden van de ontwerpen en de wijzigingen die eraan werden aangebracht. De DVO organiseerde zelfs informatiesessies om hen grondig in te lichten over de inhoud en de achterliggende ideeën achter de profielen. Ook naar aanleiding van andere contacten met lerarenopleiders heeft de DVO vastgesteld dat deze inderdaad goed op de hoogte waren en bereid waren tot implementatie in hun opleidingen.

De minister vertrouwt erop dat de profielen die door de Vlaamse regering werden goedgekeurd, ook in de praktijk al hun impact hebben gekregen t.a.v. de opleiding van de studenten die hun opleiding startten op 1 september 1997. Dit komt zowel

die studenten zelf, als de generaties leerlingen waaraan zij zullen lesgeven ten goede.

Op uitdrukkelijke vraag van het Vlaams Parlement bepaalt het decreet ook dat de beroepsprofielen pas definitief zijn indien zij binnen de zes maanden worden bekrachtigd door het Vlaams Parlement. In uitvoering van deze bepaling legt hij dit bekrachtigingsdecreet met het bijhorend besluit ter bespreking voor.

II. Vragen en opmerkingen van de leden met antwoord van de minister

1. Algemeen

Alle fracties tonen hun respect voor het enorme voorafgaandelijke werk dat besteed werd aan de uitwerking van de beroepsprofielen en basiscompetenties van leerkrachten.

2. Relatie met de nascholing

De heer *Freddy Sarens* stelt dat de beroepsprofielen een richtsnoer zijn voor de leerkracht waarbij de nadruk ligt op zelfactiviteit. Daarnaast zijn er in het decreet lerarenopleiding een aantal maatregelen voorzien ter begeleiding van de jonge leerkracht waarbij de school een belangrijke rol te vervullen heeft. Hij vraagt hoe deze twee elementen gecombineerd zullen worden.

– antwoord van de minister

De *minister* hoopt dat men de nascholing van de leraren ook richt naar de beroepsprofielen om het meest effectieve resultaat te bereiken. De aanvangsbegeleiding van de beginnende leraar is via een subsidiestructuur uiteraard voorzien.

3. Beroepsprofielen en inspectie

De heer *Freddy Sarens* wenst te vernemen hoe de beroepsprofielen bij de inspectiebezoeken gehanteerd zullen worden.

De heer *Ludo Sannen* sluit zich hierbij aan. Het is voor de spreker niet altijd duidelijk wat het verschil is tussen de beroepsprofielen en de basiscompetenties. De beroepsprofielen die een invloed zullen hebben op het curriculum van de lerarenopleiding, zijn idealen die men niet kan bereiken. Anderzijds kan men wel aan bepaalde basiscompe-

tenties voldoen. Het is voor hem niet duidelijk hoe beiden op elkaar zullen worden afgestemd.

De heer *Gilbert Vanleenhove* is van mening dat de structuur van het beroepsprofiel met de verantwoordelijkheden van de leraar een ideaalbeeld schetst van de leraar van alle tijden. Sommige elementen van deze verantwoordelijkheden zijn echter op dit ogenblik meer van belang geworden dan vroeger. Als voorbeeld vermeldt de spreker de emotionele en relationele problemen die in tegenstelling tot vroeger, door de leraar moeten gedetecteerd worden. Hij deelt in dit kader de bezorgdheid van de heren Sarens en Sannen dat de beroepsprofielen niet dé norm mogen zijn om een beoordeling te vellen over de leerkracht. In de lerarenopleiding moet er ruim aandacht worden besteed aan deze aspecten zodat men daar later oog voor heeft. Hij besluit dat het goed functioneren als leraar nog altijd een natuurlijke gave blijft. Het aanleren van een aantal vaardigheden zijn daarbij wel onmisbare hulpinstrumenten.

– antwoord van de minister

De *minister* beaamt dat de beroepsprofielen en basiscompetenties het ideaalbeeld van een leraar vooropstelt. Via de basiscompetenties worden elementen aangedragen die noodzakelijk zijn voor de opleiding, terwijl de beroepsprofielen het ideaalbeeld weerspiegelen. Dit zijn echter geen statische gegevens, maar maken deel uit van een levend gebeuren waar later eventueel aan kan gesleuteld worden. Hij wenst te onderstrepen dat de leraar in zijn volle opdracht moet benaderd worden en niet alleen als kennisoverdrager. Het is van groot belang dat de functie van opvoeder wordt benadrukt.

Hij bevestigt dat men tijdens visitaties en inspecties zal toekijken op de beroepsprofielen en basiscompetenties. Ze kunnen daarbij meetellen bij de visitaties, maar niet als norm voor een individu.

4. Betrokkenheid van het onderwijsveld

De heer *Freddy Sarens* vermeldt dat het onderwijsveld weinig zou betrokken zijn geweest bij de voorbereiding en opstelling van de beroepsprofielen en basiscompetenties. Hij vraagt of dit overeenstemt met de werkelijkheid.

– antwoord van de minister

De betrokkenheid met het veld is volgens de *minister* wel degelijk gebeurd. Alle hogescholen met lerarenopleidingen werden geraadpleegd. Hij

verwijst naar zijn inleiding waar hij hier verder is op ingegaan.

5. Pedagogisch-didactische overacting

De heer *Chris Vandenbroeke* onderstreept enerzijds dat hij volledig respect betoont voor de inhoudelijke uitwerking van de beroepsprofielen. Anderzijds heeft hij de indruk dat deze uitwerking aan pedagogisch-didactische overacting lijdt. Vooral het basisprincipe ‘profielbouw gestuurd door vaardigheden’ toont dit aan. Kennis, vaardigheden en attitudes zijn nodig om optimaal te functioneren, maar tegelijkertijd worden hier kennis en attitudes ondergeschikt gemaakt aan de vaardigheden. Hij verwijst daarvoor naar de memorie van toelichting waarin op pagina 4 onder meer staat dat kennis en houding duidelijk ondersteunend zijn t.o.v. de vaardigheden, en de beroepsprofielen en basiscompetenties gestuurd worden door de vaardigheden. De vaardigheden vormen duidelijk het sluitstuk.

De heer Vandenbroeke haalt aan dat men duidelijk heeft vastgesteld dat de instroom aan leerkrachten een kwalitatieve daling inhoudt over de jaren heen. Als men aan pedagogisch-didactische overacting zal doen, zal dit ten koste gaan van het kennisgeven, de inhoud. Men gaat hier voorbij aan de premisse dat eerst kennis nodig is als basis. Een leerkracht kan immers ook al doende de nodige vaardigheden leren om optimaal te functioneren.

Hij besluit dat het ontwerp een omgekeerde beweging maakt waarbij vaardigheden belangrijker worden gemaakt dan kennis. Het is terecht dat men een aantal vaardigheden moet hebben om kennis juist over te brengen, maar het zou dramatisch zijn als het kennisniveau te laag is.

De heer *Ludo Sannen* gaat niet akkoord met de voorgaande spreker. Het gaat hier om de opleiding van leerkrachten die op de eerste plaats de nodige vaardigheden moeten bezitten om vervolgens kennis over te kunnen brengen. Dit is zeker van belang in het basisonderwijs. Hij gaat er wel mee akkoord dat vaardigheden kennis niet mogen uitsluiten. Vaardigheden steunen op kennis en houdingen. Hij beaamt dat er een kwalitatieve daling merkbaar was van de instroom, maar dat men sinds vorig schooljaar een kentering kan vaststellen. Er is zijns inziens ook niet direct sprake van een kennisprobleem, maar wel van een probleem om de kennis op een pedagogisch verantwoorde manier over te brengen.

– antwoord van de minister

De *minister* is van oordeel dat men vandaag op een bepaald punt is gekomen waarbij men meer aandacht moet besteden aan het pedagogisch-didactisch proces. Dat dient te gebeuren vanuit de bezorgdheid die iedereen kent, nl. dat de jongeren behoorlijk zouden worden begeleid. De functie van opvoeder klinkt daarom permanent door in de voorliggende tekst. Hijzelf is blij met deze accentverschuiving.

Hij beaamt de repliek van de heer Sannen op deze opmerkingen. Men vertrekt inderdaad niet van de prioriteit dat de kennis, maar wel de vaardigheden centraal staan. Kennis en houdingen zijn ondersteunend naar de vaardigheden toe en middelen om deze vaardigheden te realiseren. Men moet onderkennen dat niet-toegepaste kennis dode kennis is. Kennis zal in de toekomst niet minder aanwezig zijn, maar deze moet functioneel kunnen worden aangepakt.

6. Aandacht voor leerproblemen en -stoornissen

De heer *Ludo Sannen* heeft vastgesteld dat de VLOR meer aandacht vraagt voor de beroepsprofielen en basiscompetenties van de leraar buitengewoon onderwijs. Hij is echter van mening dat in het kader van een steeds verder uitgebouwd inclusief onderwijs, alle leerkrachten van alle niveaus zouden moeten leren omgaan met leerproblemen en -stoornissen en deze zouden leren detecteren. Hij vindt hierover bijna geen verwijzingen terug in de voorliggende tekst. De initiële lerarenopleiding besteedt hier trouwens weinig aandacht aan. De beroepsprofielen zullen ongetwijfeld een invloed hebben op de curricula van de lerarenopleidingen. Daarom is het belangrijk ook in de voorliggende tekst dit aspect uitdrukkelijk op te nemen.

– antwoord van de minister

De *minister* repliceert dat de leraar buitengewoon onderwijs een zeer specifieke opdracht is. Als men de basiscompetenties en beroepsprofielen in algemene termen uitschrijft, is het onmogelijk om dit voor iedereen, met specifieke invulling naar het buitengewoon onderwijs toe, te doen. In een volgende fase kan het buitengewoon onderwijs eventueel in een apart luik worden opgenomen. De DVO zal daartoe de opdracht krijgen.

Hij bekent dat de problematiek van de leerproblemen en -stoornissen niet uitgebreid in de

voorliggende tekst aan bod komen, maar dat er wel een aantal accenten daaromtrent zijn terug te vinden. Hij verwijst hierbij onder meer naar de vaardigheden 1.2 Doelstellingen kiezen en formuleren, 1.9 Observeren/proces en product evalueren en 6.2 Aan ouders/verzorgers informatie en advies verschaffen over hun kind in de school. Daarnaast zijn er een aantal vaardigheden m.b.t. de zorgverbreding die samen met een aantal startcompetenties voor het buitengewoon onderwijs uitgebreid aanwezig zijn.

– *replik van een lid*

De heer *Ludo Sannen* repliceert dat het niet opnemen van het buitengewoon onderwijs enerzijds terecht is. Het mag anderzijds geen alibi zijn om in de voorliggende tekst niet voldoende elementen op te nemen die te maken hebben met het detecteren en begeleiden van leerproblemen en -stoornissen. Als men deze problematiek niet opneemt, bestaat het gevaar dat de voorliggende tekst juist een statisch gegeven wordt.

7. Inbreuk op de vrijheid van onderwijs

De heer *Pieter Huybrechts* vraagt in hoeverre het voorliggende ontwerp van decreet een poging is om meer greep te krijgen op de inhoud van het onderwijs. Hij verwijst hierbij naar het advies van de Raad van State. Deze stelt zich de vraag of de concrete uitwerking van de beroepsprofielen er niet toe leidt dat de regering zich inlaat met de inhoud van het onderwijs, waardoor deze een inbreuk maakt op de vrijheid van onderwijs, gewaarborgd door artikel 24 van de Grondwet. Door de korte termijn heeft de Raad van State dit zelf niet kunnen onderzoeken.

De heer *Ludo Sannen* reageert op de opmerking van de voorgaande spreker dat de overheid de plicht heeft om de kwaliteit van het onderwijs te bewaken en daarom ook de beroepsprofielen van de leraren mee te bepalen. Temeer omdat deze invloed hebben op de curricula van de lerarenopleidingen die op hun beurt de basis geven voor de kwaliteit van het onderwijs. Dit is geen betutteling, maar iets wat de ouders van de overheid verwachten.

– *antwoord van de minister*

De *minister* reageert dat men voor deze oefening rond beroepsprofielen en basiscompetenties oorspronkelijk vertrokken was van 120 vaardigheden.

In die zin zou men terecht kunnen stellen dat de onderwijsvrijheid bedreigd werd. Deze vaardigheden werden echter herleid tot 36 die toch nog gezamenlijk het ideaalbeeld vormen.

8. Beroepsprofielen en functiebeschrijving

De heer *Ludo Sannen* vraagt zich nog af hoe de beroepsprofielen en basiscompetenties zich zullen verhouden tot de functiebeschrijvingen. De functiebeschrijvingen mogen zeker geen overname zijn van de beroepsprofielen met daar een aantal individuele elementen aan toegevoegd.

– *antwoord van de minister*

De *minister* reageert hierop dat de functiebeschrijvingen uitdrukkelijk individueel naar de leraren gericht zijn. De beroepsprofielen zijn gericht op het aanbod dat zich op het niveau van de school situeert.

9. Besluit van de voorzitter

De *voorzitter* besluit dat de korte bespreking van dit ontwerp van decreet geen afbreuk doet aan de belangrijkheid ervan. Hij verwijst naar de bespreking van de begroting onderwijs 1999 waarin de essentie van het voorliggende ontwerp van decreet ruim aan bod is gekomen.

II. Artikelsgewijze bespreking en stemming

Artikel 1

Bij dit artikel worden geen opmerkingen geformuleerd.

Het artikel wordt aangenomen met 8 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 2

Bij dit artikel worden geen opmerkingen geformuleerd.

Het artikel wordt aangenomen met 8 stemmen bij 3 onthoudingen.

III. Stemming over geheel

Het ontwerp van decreet tot bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 29 september 1998 betreffende de beroepsprofielen van de leraars wordt aangenomen met 8 stemmen bij 3 onthoudingen.

De verslaggever,

De voorzitter,

André
VAN NIEUWKERKE

Gilbert
VANLEENHOVE
